

Yeni Medeni Kanun

Av. Özlem AVŞAR
JMO Hukuk Bürosu

Bilindiği gibi Medeni Kanunumuzda önemli değişiklikler yapılmıştır. Günlük hayatımızda gerekli olabilecek konularla ilgili sizlere kısa bilgiler sunmak istiyorum.

Kadının boşandıktan sonra dulluk soyadına dönmesi kuralı kabul edilmiş, ancak dilerse hâkimden bekârlık soyadını taşımasına izin isteyebileceği istisnası öngörülmüştür.

Maddî tazminatı ile ilgili yeni bir düzenleme getirilmiş. Boşanma durumunda davacının kusursuz olması mutlak bir şart olarak aranmamış, daha az kusurlu olan tarafın da bu davayı açabilmesi kabul edilmiştir.

“Erkeğin kadından yoksulluk nafakası isteyebilmesi için, kadının hâli refahta bulunması gerekir.” hükmü kadın-erkek eşitliği ilkesine ters düştüğü için çıkarılmıştır.

Boşanmadan sonra açılacak yeni nafaka davaları ya da hükmedilmiş nafakanın artırılması veya azaltılması davalarında **nafaka alacaklısının yerleşim yeri mahkemelerini** yetkili kılmaktadır. Bu sayede uygulamada çok cüz'i nafaka istemleri dolayısıyla genellikle ekonomik ve malî açıdan güçsüz durumda olan nafaka alacaklılarının, nafaka yükümlüsünün bulunduğu yer mahkemelerine masraf yapıp gelerek dava açması nedeniyle mağduriyeti önlenmek istenmiştir.

Boşanma sebebiyle açılacak davaların, evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasından itibaren **bir yıllık zamanaşımı** süresine tâbi olduğunu hükme bağlamaktadır. Bu hüküm sayesinde evliliğin boşanma nedeniyle son bulmasına rağmen eşlerin yıllar sonra maddî ya da manevî tazminat ya da ilk kez istenilen yoksulluk nafakası dolayısıyla karşı karşıya gelmeleri önlenmek istenmiştir. Bütün alacak istemleri gibi boşanmadan doğan tazminat ve yoksulluk nafakası istemlerinin de bir zamanaşımı süresinin olması gerekir. Bu süre, evliliğin boşanma sebebiyle son bulmasına ilişkin **hükümün kesinleşmesinden** itibaren işlemeye başlayacaktır.

Boşanma davası devam ederken, davacı eşin ölümü hâlinde, davalının buna rağmen mirasçı olabilmesi belli koşullar altında engellenmektedir. Buna göre ölen davacının mirasçılarından herhangi birisinin davayı devam ettirmesi ve davalının kusurlu olduğunun sabit olması hâlinde, davalı eş, birinci fıkra hükmünde olduğu gibi davacıya mirasçı olamayacaktır.

Davacı **eşin ölümü** hâlinde evlilik kendiliğinden son bulur. Bu nedenle davacının ölümüne rağmen, mirasçılardan birinin devam ettirdiği bu dava, eşlerin boşanmasına yönelik olmayacak, devam edilen davada, boşanmada davalının kusurlu olup olmadığı karara bağlanacaktır. Bir başka ifadeyle bu durumda devam edilen dava, boşanmada hangi eşin kusurlu olduğunun saptanmasına yönelik olacaktır. Bu durum özellikle zina, hayata kast, pek kötü davranış, haysiyetsiz hayat sürme sebeplerinden biriyle açılan boşanma davasında, davacının ölümü hâlinde, bu eylemlerde bulunan kusurlu davalı eşin buna rağmen mirasçı olabilmesi konusunda haksız ve adaletsiz sonuçların doğmasına da neden olabilecektir,

Kadın erkek eşitliğini sağlamak üzere "koca, birliğin reisidir." hükmü kaldırılmış, evlilik birliğinin yönetiminde de eşlere eşit söz hakkı tanınmış ve eşlerin evlilik birliğini birlikte yönetmeleri kabul edilmiştir. Böylece evlenen kadınların **kocalarının soyadını** almakla beraber, dilerlerse evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacakları yazılı başvuruyla kocalarının soyadının önünde evlenmeden önceki soyadlarını kullanmalarına olanak sağlanmıştır. Ancak daha önce iki soyadı kullanan kadınlar, bu haktan sadece bir soyadı için yararlanabileceklerdir.

Temsil yetkisinin üçüncü kişilerce anlaşılacak şekilde aşılması hâlinde eşler müteselsilen sorumludurlar." hükmü eklenmiştir. Böylece bu hüküm sayesinde eşlerin temsil yetkisini aşmaları hâlinde, bundan habersiz iyi niyetli üçüncü kişiler korunmak istenmiş, bu

durumda da eşlerin müteselsilen sorumlu olacakları öngörülmüştür.

Temsil yetkisi her iki eş açısından eşit olarak düzenlendiği cihetle, temsil yetkisinin kaldırılması veya sınırlandırılması her iki eş açısından ancak hâkimden karar alınmasına bağlıdır. Hâkimin böyle bir karar vermesi için, temsil yetkisinin aşılması veya yetkiyi kullanmada yetersiz kalınmış bulunması gerektiği esas kabul edilmiştir, istemde bulunan eşin, temsil yetkisinin kaldırıldığı veya sınırlandırıldığı hâkim kararı gerekmeksizin, sadece üçüncü kişilere, kişisel duyuru yoluyla bildirebileceği öngörülmüştür.

Sadece kadının değil her iki eşin de meslek veya iş seçiminde diğer eşin iznini almak zorunda olmadığı kabul edilmiştir.

"Edinilmiş mallara katılma" başlığı altında yeni bir mal rejimi düzenlenmiştir. Eşler mal rejimi sözleşmesi yaparak kanunda belirtilen diğer mal rejimlerinden birisini seçebileceklerdir.

Mal rejimi konusunda eşlerin yapacaktan sözleşmenin noterde düzenlenmesi gerektiği öngörülmüştür. Bu sözleşme noterce re'sen düzenleme şeklinde yapılabileceği gibi, eşlerin hazırladıkları yazılı sözleşmede imzalarının noterlikçe onaylanması şeklinde de yapılabilir, mal ayrılığına geçişi gerektiren haklı sebeplerin ortadan kalkması hâlinde, eşler arasında kendiliğinden eski rejime dönme söz konusu olmamaktadır. Bunun için eşlerden birinin istemi üzerine hâkim tarafından, mal ayrılığına dönüşten önceki rejime dönme karar verilmesi zorunludur, mal ortaklığı rejiminde yaşayan eşlerden birinin iflâs etmesi hâlinde, iflâs edenin eşinin kişisel mallarını geri almasını sağlamak için, rejimin kendiliğinden mal ayrılığına dönüşeceği öngörülmüştür. Kendiliğinden mal ayrılığına dönüşmenin iflâs eden eşin alacakları açısından da yararı vardır. Bu yolla alacaklı muhatabını bilebilecek ve alacağını hangi mallardan tahsil edebileceğini daha kolaylıkla anlayabilecektir, mal rejiminin ölümle sona ermesi hâlinde, dava ekonomisi bakımından en uygun olan yerin, ölen eşin son yerleşim yeri mahkemesi olduğu kabul edilmiştir.

Evlilik birliği sona erdiğinde, mal ayrılığı rejiminin eşler arasında büyük haksızlıklara yol açtığı, özellikle meslek sahibi kocanın lehine işlediği ve ev işlerini yapan ve hatta kocasına mesleğinin icrasında yardımcı olan kadının durumunu hiç nazara almadığı, meslek çevrelerinde ve kamu oyunda ağır eleştirilere uğramıştır. Bu nedenle,

"edinilmiş mallara katılma" rejimi yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir. Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin iki grup malı olduğu kabul edilmiştir. Bunlar, **edinilmiş mallar** ile eşlerden her birinin **kişisel mallarıdır**. Eşlerden her biri evlilik birliğinin devamı suresince her iki grup mal üzerinde de mülkiyet hakkına sahip olduğundan, bu mallar üzerinde yönetim, yararlanma ve tasarrufta bulunma hakları kendilerine aittir.

Bir eşe, sosyal güvenlik ve sosyal yardım kurum ve kuruluşları veya personele yardım amacı ile **kurulmuş sandık benzerlerinin yaptığı ödemeler de edinilmiş mallar** arasında sayılmıştır. Bu anlamda olmak üzere **Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, yardımlaşma sandıkları gibi sosyal güvenlik kurumlarınca bir eşe ödenen tazminatlar ya da bağlanan aylıklar** buraya girer, bir iş kazası ya da trafik kazası sonucu çalışma gücünü tamamen veya kısmen kaybeden eşe ödenen tazminatlar **edinilmiş mallardan** sayılacaktır.

Eşlerin kişisel mallarının gelirleri de edinilmiş mallar arasında sayılmıştır. Bu anlamda olmak üzere bir eşe **miras yoluyla intikal eden ya da ikramiye olarak çıkan bir taşınmazın kira geliri**, buraya dahildir. Eşlerin sadece kişisel kullanımına yarayan eşya kişisel mal sayılmıştır. Eşlerin giysileri, saati, çantası, spor alet ve malzemeleri, ziynet eşyası bunlara örnek verilebilir. Bunlar evlilik birliğinin başlangıcında mevcut olabileceği gibi karşılıksız olarak sonradan, da edinilmiş olabilir. Hatta, karşılığı edinilmiş mallardan da ödenmiş olabilir. Ancak bu hâlde diğer eşin denkleştirme isteminde bulunması hakkı saklıdır.

Eşlerin edinilmiş mallara katılma rejiminin başlangıcında sahip oldukları veya bu rejimin kurulmasından sonra **miras yoluyla** ya da herhangi bir şekilde **karşılıksız kazanma yoluyla** elde ettiği tüm malvarlığı değerleri **kişisel mallardan** sayılmıştır.

Eşin kişisel durumu göz önünde tutulmak suretiyle ödendiği, onun acı, üzüntü ve ızdırabı sonucu tamamen kişisel nitelikteki zararlarının karşılığı olduğu göz önünde tutulmak suretiyle, **manevi tazminat alacaklarının da kişisel mal** olduğunu kabul etmiştir.

Tüm kişisel malların herhangi bir şekilde el ya da şekil değiştirmesi hâlinde, onun yerine geçen ikame değerlerin de kişisel mal olacağı kabul edilmiştir. Bir malın tahrir edilmesi dolayısıyla elde edilen sigorta tazminatı veya sair tazminat ya da

kamulaştırma karşılığı olarak ödenen meblağ buraya girer.

Eşlerin mesleklerinin icrası veya sahip oldukları işletmelerinin faaliyetinden elde ettikleri değerlerin edinilmiş mal sayılmayıp, kişisel mal sayılmasının eşlerin yapacakları bir **sözleşmeyle kararlaştırılabileceğini** hükme bağlamıştır.

Tasfiye sırasında, bir eşin diğerinin mal edinmesine, malının iyileştirilmesine ve korunmasına ivazsız olarak katkıda bulunması hâlinde bu **katkısının değerlendirilip ödenmesi** hükme bağlanmıştır. Burada katkıda bulunan eşe tanınan hak bir alacak hakkı olup, bu hakkın tasfiye sırasında göz önünde tutulması kabul edilmiştir. Böylece tasfiye sırasındaki değer artışı göz önüne alınarak para değerindeki düşüşler dolayısıyla katkıda bulunan eşin kayba uğraması önlenmiştir.

Edinilmiş malların önemli bir bölümünü eşlerden birisinin malvarlığındaki artışın oluşturması ve mal rejimi sözleşmesiyle bunun tamamının sağ kalan eşe kalmasının öngörülmesi hâlinde, ölen eşin mirasçılarının bundan zarar görecekleri tabiidir. Bu nedenle maddenin ikinci fıkrası bu tür anlaşmaların, **eşlerin müşterek olmayan çocuklarının ve onların altsoylarının saklı paylarını ihlâl edemeyeceğini öngörmektedir.**

Bu hükümle eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle, ortak olmayan çocukların saklı paylarını ihlâl edecek çözümler getirmeleri önlenmek istenmiştir.

Eşlerin seçimlik rejim olarak mal ayrılığı sistemini seçebilme olanağı getirilmiştir. Ülkemizde geniş bir uygulama alanı bulan ve uzun yıllardan beri toplum tarafından yakından bilinen yürürlükteki Kanunda mevcut mal ayrılığı rejiminin tercih edilmesi mümkündür.

Soybağına ilişkin davalarda yetkili mahkeme bir an önce sonuçlandırılmasında kamu yaran da bulunduğu kuşku götürmeyen soybağı iddia ve uyuşmazlıklarında, taraflara kolaylık sağlamak üzere, **davanın taraflardan birinin dava veya doğum sırasındaki yerleşim yeri mahkemesinde** açılabilceğini hükme bağlamaktadır.

Evlilik sona erdikten sonraki **üç yüz günlük** süreden sonra doğan çocuğun koca ile arasında soybağının bulunmadığının kabul edilmesi gereğidir. Ancak madde, yürürlükteki metinden farklı olarak, ana üç yüz günlük süre geçtikten sonra doğmuş olsa bile onun yine de evlilik sırasında gebe kaldığının kanıtlanması hâlinde, çocuk ile koca arasında soybağının kurulabileceğini açık ve net bir şekilde ifade

etmektedir. Böylece, istisnâî durumlarda gebeliğin üç yüz günden fazla sürmesi nedeniyle çocuğun bu süre geçtikten sonra doğmuş olması hâlinde, gebeliğin evlilik sırasında gerçekleştiğinin kanıtlanmasıyla, soybağının kurulabileceği hususu, yürürlükteki metinden farklı olarak, açık bir hüküm hâline getirilmek istenmiştir.

Çocuğun dava hakkının tâbi olduğu süre, **ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl** dava açmak zorundadır. Dava açma süresinin geçmesinden önce kocanın ölmesi veya gaipliğine karar verilmesi ya da sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybetmesi hâllerine özgü olmak üzere, kocanın altsoyunun, anasının, babasının veya baba olduğunu iddia eden kişinin dava hakkı düzenlenmiştir. Sınırlama, çocukla, mirasçı veya çocuk sebebiyle mirastan yoksun kalanların tümüne değil, bunlardan sadece kocanın altsoyuna, anasına ve babasına dava hakkı tanınmış olmasında; genişletme ise, çocuğun babası olduğunu iddia eden kişiye de dava açma hakkı verilmiş olmasında söz konusudur. Dava açma süresi burada da bir yıl olarak belirlenmiştir. Fıkraya göre, bir yıllık süre, doğumu ve kocanın ölümünü, sürekli olarak ayırt etme gücünü kaybettiğini veya onun hakkında gaiplik kararı alındığını öğrenmeden itibaren işlemeye başlamaktadır, hak düşürücü sureler geçtiği hâlde davanın haklı bir sebeple açılmıyor olması durumu için, haklı sebebin ortadan kalktığı tarihten itibaren **bir aylık ek süre** tanınmaktadır,

Evlilik dışında doğan çocuk, ana ve babasının birbiriyle evlenmesi hâlinde, kendiliğinden evlilik içinde doğan çocuklara ilişkin hükümlere tabî olmakta ve böylece, babası ile kendisi arasında, herhangi bir hâkim hükmüne veya babanın çocuğu tanımamasına gerek kalmaksızın, soybağı kurulmaktadır.

Tanımanın resmî senet veya vasiyetname ile yapılabilmesi yanında, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvuruda bulunmak suretiyle yapılması olanağı da öngörülmüştür.

İtiraz hakkını anaya, çocuğa, çocuğun ölümü hâlinde onun altsoyuna, Hazineye ve diğer ilgililere tanımaktadır. Maddede ise anaya, çocuğa ve çocuğun ölümü hâlinde onun altsoyuna, Cumhuriyet savcısına, Hazineye ve diğer ilgililere tanımanın iptali davası açma hakkı tanınmıştır. Dava, ikinci fıkra gereğince, tanıyana veya tanıyan ölmüşse mirasçılarına yöneltilecektir.